

FSC dawniej i dziś

O certyfikacji ostatnio wiele się mówi. Ale jakie były początki FSC w Polsce i jakie są plany w związku z certyfikacją naszych lasów na przyszłość, wie już wąskie grono zainteresowanych. Wyjaśniamy, czemu służy certyfikacja, z czym się wiąże dla jej posiadacza i dlaczego standard FSC dotyczący gospodarki leśnej jest rewidowany.

System certyfikacji FSC® jest obecny w Polsce od ponad 20 lat. Pod koniec lat 90. certyfikacją FSC zostały objęte pierwsze lasy w kraju, zarządzane przez RDLP w Krakowie, Gdańsku, Katowicach i Szczecinku. Obecnie ten certyfikat obejmuje prawie 7 mln ha, a więc ok. 72% powierzchni lasów w Polsce. Plasuje to nas w światowej czołówce krajów prowadzących odpowiedzialną gospodarkę leśną w zgodzie ze standardami FSC. Przede wszystkim jest to potwierdzenie, że zarządcy lasów (w Polsce jest to większość RDLP) dobrowolnie poddają się ocenie zgodności ze światowymi i krajowymi wymogami przyrodniczymi i społecznymi FSC i od wielu lat taką ocenę zgodności pozytywnie przechodzą.

Dla wielu firm z branży przemysłu drzewnego i papierniczego certyfikat FSC dla surowca drzewnego jest potwierdzeniem, że pochodzi on z lasów gospodarowanych odpowiedzialnie, w oparciu o wysokie światowe standardy FSC. Dostępowi do certyfikowanego surowca towarzyszy ciągły wzrost liczby certyfikatów FSC łańcucha pochodzenia produktu (z ang. *Chain of Custody* – CoC). Obecnie w naszym kraju jest już ponad 2,3 tys. certyfikatów CoC, tj. dwukrotnie więcej niż w 2015 roku. Przekłada się to na wzrost produktów opatrzonych logo FSC zarówno w kraju, jak i za granicą.

Promocją certyfikacji FSC w Polsce zajmują się krajowi reprezentanci FSC International. Do ich obowiązków należą także wszystkie kwestie związane z certyfikacją FM (z ang. *Forest Management* – FM, tj.

gospodarka leśna) i CoC, wyjaśnianie procedur systemu FSC, a także pełnienie roli łącznika między polskimi interesariuszami a FSC International z siedzibą w Bonn.

Początki

Organizacja FSC powstała w 1993 r. w wyniku ustaleń podjętych podczas spotkania przedstawicieli przemysłu drzewnego, organizacji przyrodniczych oraz organizacji zajmujących się prawami człowieka. Jednym z kluczowych wniosków tej dyskusji była potrzeba wdrożenia niezależnego, wiarygodnego i uniwersalnego systemu, który potwierdzałby, że lasy są zarządzane odpowiedzialnie i mogą być stałym, zrównoważonym źródłem surowca drzewnego. System ulega ciągłej ewolucji w związku ze zmieniającymi się uwarunkowaniami przyrodniczymi, ekonomicznymi oraz społecznymi.

Jak wspomniano, w Polsce pierwsze kroki związane z certyfikacją FSC podjęto przed dwudziestu laty. Początkowo odbywała się na podstawie standardów wypracowanych przez niezależne jednostki certyfikujące, akredytowane w systemie FSC. Po latach prac nad jednym krajowym standardem w 2013 r. został zatwierdzony Krajowy Standard Gospodarki Leśnej FSC® w Polsce (FSC-STD-POL-01-01-2013). W Polsce więc od prawie 10 lat obowiązują jednolite wytyczne krajowe FSC.

Rewizja standardu dla Polski

FSC International daje ogólne wytyczne, międzynarodowe ramy, zapewniające spójność wymogów FSC na całym świecie. Są

one ujęte w dokumentach normatywnych „Zasady i Kryteria FSC” oraz w „Międzynarodowych Wskaźnikach Ogólnych”, będących podstawą standardów FSC na całym świecie. Dokumenty te ulegają co pewien czas rewizji, zmieniają się bowiem warunki przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne, a także poziom wiedzy naukowej. Wraz ze zmieniającymi się międzynarodowymi ramami FSC, cyklicznej rewizji wymagają również standardy krajowe, które należy dostosować do najnowszej wersji Zasad i Kryteriów FSC w oparciu o Międzynarodowe Wskaźniki Ogólne. Analogiczne procesy rewizji odbywały się (lub wciąż trwają) we wszystkich krajach, w których funkcjonuje certyfikacja gospodarki leśnej FSC. Rewizja standardu dla Polski rozpoczęła się w 2018 r. i jest procesem dostosowania międzynarodowych wymogów FSC do krajowych warunków prawnych, przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych. Proces koordynują reprezentanci FSC, a do opracowania krajowego standardu została powołana tzw. Grupa Opracowująca Standard (GOS). W jej skład wchodzi 10 członków skupionych w trzech izbach: przyrodniczej, społecznej i ekonomicznej. Są to przedstawiciele m.in. Lasów Państwowych, organizacji przyrodniczych, stowarzyszeń pracowniczych i zrzeszeń przedsiębiorców sektora drzewnego. GOS to wyjątkowa platforma dialogu, jej zadaniem jest wypracowanie treści standardu, w tym przede wszystkim treści wskaźników, które będą miały zastosowanie w polskich lasach i jednocześnie będą odpowiadały ogólnym wymaganiom FSC.

Dotychczas opublikowany został pierwszy projekt rewidowanego standardu, który przeszedł szerokie konsultacje publiczne, a zebrane uwagi i komentarze posłużyły do wypracowania drugiego projektu standardu. Jest on teraz w fazie finalizacji. Koordynatorzy FSC w Polsce zakładają, że Grupie Opracowującej Standard uda się niedługo znaleźć porozumienie co do brzmienia zapisów i tym samym będzie możliwe podanie go drugim konsultacjom publicznym oraz testom terenowym. Testy mają na celu m.in. sprawdzenie, czy zapisy standardu są zrozumiałe, jednoznaczne i weryfikowalne w terenie. Wskaźniki krajowe nie powinny być zbyt ogólne, ponieważ uciec na tym możliwości ich skontrolowania, a pole do interpretacji będzie zbyt szerokie. Jednakże powinny być one uniwersalne, możliwe do kontroli w całym kraju. Ostatnim etapem prac GOS będzie przygotowanie finalnego projektu zrewidowanego standardu, który zostanie przedstawiony do akceptacji w centrali FSC. Cały proces rewizji jest oparty o procedury wewnętrzne FSC, które uwzględniają kilka sposobów przygotowania nowego standardu. Wypracowanie go poprzez zaangażowanie GOS jest w ocenie FSC preferowanym rozwiązaniem, jednak w przypadku braku finalizacji projektu standardu przez GOS, FSC International jako właściciel standardu i procesu może wdrożyć alternatywne procedury jego rewizji. Niemniej, celem FSC jest ustanowienie jednego, spójnego standardu dla danego kraju bądź grupy krajów.

Kto i za co przyznaje certyfikat?

FSC International zabiega o to, by standardy dotyczące gospodarki leśnej były jak najlepiej dostosowane do lokalnych warunków. Są więc tworzone na bazie najlepszych dostępnych informacji, jakie przedstawia członkowie GOS, i są opracowywane przy aktywnym współudziale szerokiego grona interesariuszy, w tym zarządców lasów. Nie ulega wątpliwości, że jedną z cech charakterystycznych dobrowolnych systemów certyfikacji jest to, że często stawiają one organizacjom ubiegającym się o certyfikat wymagania przewyższające wymogi zawarte w ustawach, rozporządzeniach i zarządzeniach. Pierwsza zasada FSC to zgodność z prawem – oznacza to, że żadne wymogi standardów nie mogą być sprzeczne z prawem ani nakłaniać do jego naruszenia, mogą jednak podnosić poprzeczkę w zakresie najlepszych praktyk gospodarczych i stawiać wyższe wymagania niż czyni to prawo. Bo jaką rolę pełniłyby certyfikaty i standardy, gdyby były kalką

prawa krajowego, które i tak bezdyskusyjnie musi być spełnione?

Posiadanie certyfikatu FSC **jest bowiem potwierdzeniem, przez niezależnych audytorów, prowadzenia gospodarki leśnej z zachowaniem wartości przyrodniczych, korzystnej dla społeczeństwa oraz opłacalnej ekonomicznie.** To nie FSC nadaje certyfikat, ale niezależne, akredytowane jednostki certyfikujące czynią to w jego imieniu. Są one odpowiedzialne za przeprowadzenie audytu i sprawdzenie, czy dany zarządca prowadzi gospodarkę leśną w zgodzie ze wskaźnikami zapisanymi w standardzie FSC. Lecz nie każda jednostka certyfikująca może certyfikować w systemie FSC. Dbą o to Assurance Services International (ASI), które zostało powołane przez FSC do wydawania akredytacji jednostkom certyfikującym. System ten, przez swoje procedury, wydaje się nieco skomplikowany, ale dzięki sprawdzonym zasadom kontroli jest najbardziej wiarygodnym systemem certyfikacji gospodarki leśnej na świecie.

Plany na przyszłość

Najważniejszy cel na najbliższe miesiące to oczywiście ukończenie procesu rewizji standardu gospodarki leśnej dla Polski. Dodatkowo

wo, aby zweryfikować, jaki wpływ na krajowe lasy miała certyfikacja FSC na przestrzeni lat, prowadzimy wywiady, a także analizę dostępnej literatury, w efekcie czego w najbliższym czasie powstanie raport dotyczący takiego wpływu. Do udziału w wywiadach zaprosiliśmy różnych ekspertów, w tym m.in. przedstawicieli Lasów Państwowych, mamy więc nadzieję, że uda nam się uzyskać szerokie spojrzenie na realny wpływ certyfikacji FSC na lasy.

Przyjęło się, że certyfikacja FSC dotyczy w naszym kraju głównie lasów w zarządzie Skarbu Państwa, natomiast nie możemy zapominać o prywatnych właścicielach lasów, zwłaszcza tych, którzy aktywnie prowadzą gospodarkę leśną na swoich gruntach. Standardy FSC są więc dostosowywane do skali i intensywności działań i chcielibyśmy w przyszłości wypromować je również wśród drobnych właścicieli.

Promocja systemu FSC będzie kontynuowana, a wszelkie wątpliwości, jakie napotyka posiadacze certyfikatów FM i CoC, a także inni interesariusze reprezentujący zarówno stronę społeczną, jak i przyrodniczą, będą na bieżąco wyjaśniane. Dotychczasowa obecność FSC w Polsce jest kojarzona głównie z certyfikacją gospodarki leśnej i łańcucha dostaw. Odpowiadając na potrzeby społeczeństwa, FSC chce w przyszłości zaimplementować możliwość certyfikacji produktów nieдрzewnych, pochodzących z lasów certyfikowanych w systemie FSC, m.in. takich jak: owoce leśne, grzyby, miód, dziczyzna oraz materiały wykorzystywane w przemyśle kosmetycznym i farmaceutycznym.

Ponadto na świecie funkcjonują dodatkowe standardy FSC, w których zakres wchodzi m.in. pozaprodukcyjne funkcje lasu. W planach jest też wsparcie zarządców lasów w zakresie wykazywania i promowania usług ekosystemowych, które świadczą na rzecz społeczności lokalnych. FSC charakteryzuje te usługi m.in. jako: ochronę bioróżnorodności, ochronę wód i gleb, sekwestrację CO₂ czy rekreacyjne funkcje lasów. Niekiedy świadomość społeczna dotycząca usług ekosystemowych, o które dbają zarządcy lasów, jest niska – i pora to zmienić.

Wszystkie plany w zakresie certyfikacji FSC, podobnie jak i obecne działania, realizowane są z zaproszeniem do współpracy szerokiego grona zainteresowanych osób, firm, organizacji i instytucji.

Marek Rzońca

Koordynator FSC w Polsce ds. Leśnictwa
(na zdjęciu obok)

Fot. Arch. FSC w Polsce (2)